

Vájchi – Jákob halála

Vájchi Hetiszakasz tartalma וַיָּחִי

Szakaszunk – Vájchi (1Mózes 47:28-50:26.) – Jákob halálát és az egyiptomi gálut kezdetét írja le. Jákob, aki már 147 éves, elbúcsúzik fiaitól és megáldja őket, miután megfogadtatta Józseffel, hogy nem Egyiptomban temeti el, hanem elviszi Kánaánba, az ősi sírhelyre, a chevroni Machpéla barlangba. A pátriárka bebalzsamozott tetemét hatalmas egyiptomi temetkezési menet viszi Kánaánba, ahol eltemetik; a szakasz végén József is meghal, 110 éves korában, miután megesketi testvéreit, hogy a szabadulás során vigyék magukkal koporsóját. Ezzel befejeződik a Genézis, a Teremtés.

Jákob élete utolsó tizenhét évét **Egyiptomban** éli le. Elhunytá előtt megesketi **Józsefet**, hogy a **Szentföldön** fogja eltemetni őt. Megáldja **József** két fiát, **Menásét** és **Efrájimot**, saját fiainak rangjára, **Izrael** népén belül a tizenkét törzs közül kettőnek ősatyjává emelve őket. – **1Mózes 47:28–48:22.**

A pátriárka fel kívánja fedni gyermekei előtt, mi történik majd az idők végezetén, de az **Örök-kévaló** meggátolja ebben. **Jákob** megáldja fiait, mindegyiknek (mint **törzsnek**) kijelölve szerepét: **Jehuda** vezetőket fog teremni, törvényhozókat és királyokat; papok származnak majd **Lévítől**, tudósok **Jiszáchártól**, tengerészek **Zevuluntól**, tanárok **Simontól**, katonák **Gádtól**, bírák **Dántól**, olívatermelők **Ásértől**, és így tovább. **Reuvén** feddésben részesül, amiért „**megszentségtelenítette atyja házasságát**”, **Simon** és **Lévi** pedig a **schemi** mérsárlásért és a **József** elleni összeesküvésükért. **Naftálinak** a szarvasűnő gyorsasága adatik, **Benjáminnak** a farkas vérengző vadsága, **József** pedig szépséggel és termékenységgel lesz megáldva. – **1Mózes 49:1–28.**

Az áldások után **Jákob** bevégzi földi életét. Hatalmas temetési menet – **Jákob** leszármazottjai, a fáraó miniszterei, **Egyiptom** nagyjai és vénei – kíséri el **Jákobot** utolsó útjára, a **Szentföldre**, ahol eltemetik **Hebronban**, a **Machpéla barlangban**. Ezután **József** megígéri a testvéreinek, hogy továbbra is el fogja őket látni, mint apjuk életében. – **1Mózes 49:29–50:21.**

József is meghal **Egyiptomban**, **110 éves** korában. Ő maga is úgy rendelkezik, hogy csontjait vigyék majd el **Egyiptomból**, és a **Szentföldön** temessék majd el, de erre csak sok-sok évvel később kerül sor, amikor a zsidók kivonulnak **Egyiptomból**. **József** végrendeletet hagy **Izrael** gyermekeire, hogy abból meríthessenek reményt és hitet az elkövetkező nehéz években: „**Isten bizonyosan megemlékezik rólatok és kivezet benneteket ebből az országból abba az országba, melyet esküvel ígért Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak.**” – **1Mózes 50:22–26.**

שבת שלום

Hetiszakasz:

Vájchi (ויחי)

Egyik hagyományunk szerint szokás a **Tóra** vagy a **Talmud** kiolvasását kis ünneppel köszönteni. Ezen az ünnepségen pedig egy kis magyarázó előadást tartani az imádkozó közösségnek, melyben összekapcsolják a könyv elejét a végével, ezzel egy rejtett szálát fednek fel, ami végig haladt az egész műben. **E heti szakaszunk, a Vajichii a Beresit könyv utolsó szakasza.** Milyen kapcsolatot tudunk felfedezni a könyv eleje és vége közt? Az első fejezet a világ teremtését meséli el, az utolsó pedig **Jákov** és **fiainak egyiptomi letelepedését.**

Mi a teremtés? A teremtés nem csak egy nagy robbanás, és nem is csak egy természetfeletti terv, hanem egy magasabb rendű cél megnyilvánulása. A misztikusok szerint Isten nem elégedett meg az égben az öt dicsőítő angyalokkal. Ő olyan földi lényeket, férfiakat és nőket, húsból és vérből valókat akart, akiknek emberi vágyaik vannak, a fizikai síkon élnek, ugyanakkor képesek meghaladni a múlt pillanatot és megtapasztalni a szellemi célokat. Olyan embereket akart, akik bár ki vannak téve a fizikai világ minden zavaró és figyelemelterelő tényezőjének – tengerparti üdülésektől szezon végi leárazásokig – mégis összpontosítani tudnak a lelki síkra!

Amikor az anyagi világi életünknek szellemi értéket adunk, magasabb szintű megértést, mélyebb jelentést, sorsot és örökkévalóságot, akkor teljesíthetjük a **Teremtő** eredeti tervét, hogy mennyországot hozzunk a földre, és házat építsünk az **Örökkévalónak** ebben a fizikai világban, ami sokszor durva és tele van akadályokkal.

És itt van a kapcsolat **Mózes első könyvének** eleje és vége között. Jó zsidónak lenni a szent földön az egy dolog. Szentnek maradni **Egyiptom** húsfazekában az már más dolog. Abban az időben **Egyiptom** maga volt a fertő. Az a tény, hogy **Izrael** gyermekei lementek **Egyiptomba**, és ott sikerült hűnek maradni **Istenhez**, és megtartani a parancsolatait, azt jelenti, hogy képesek voltak összekötni a mennyet és a földet egészen lenyűgöző módon. Erényes és büszke életet éltek az erkölcsileg romlott társadalomban, és ez igazolja a **Teremtő** döntését, hogy olyan embereket teremtett, akik szabadon dönthetnek arról, hogyan élnek az életüket. Talán ez az oka, hogy **Jákov** ezekkel a szavakkal áldotta meg **József** fiait: „**És megáldotta őket azon a napon, mondván: Tegyen téged Isten olyanná, mint Efráim és mint Menásse**” Ez a hagyományos áldás, amivel a mai napig megáldjuk gyermekeinket, hogy úgy nőjenek és éljenek, mint **Efráim** és **Menásse**. **Miért? Miért nem a saját tizenkét fiára gondolt, a tizenkét törzsre?**

Azért, mert **Jákov** összes gyereke és unokája közül ők ketten voltak azok, akik **Egyiptomban** születtek és ott éltek egész életükben. **Jákov** tudta, hogy az eljövendő nemzedékekben a zsidóknak meg kell találniuk a kiutat a saját személyes **Egyiptomukból**, tudta, hogy a zsidó történelem folyamatos kihívást jelent, és ezért a zsidó fiataloknak nagy szükségük van személyes példaképekre, mint **Efráim** és **Menásse**, akik **Egyiptomban** születtek és nevelkedtek, mégis hűek maradtak **Jákov** örökségéhez, aki vendég volt a **Fáraó** udvarában, mégis folytatta az igaz és jó zsidó életet.

Az **Iphone** generáció gyerekeinek hősökre van szükségük, akik példaként szolgálnak nekik. **József** fiainak sok vihart át kellett élniük **Egyiptomban**, mégsem felejtették el soha, kik ők valójában. Ha 2020 után születettek is szellemi kapcsolatban tudnak maradni a **Teremtővel**, és az **Ő** égi útján járnak, akkor sikerül megteremteni az **Örökkévalónak** a földi otthonát, amiért az egész teremtés létrejött.

Chaim Shaul Glitzenstein rabbi

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

Ariel Pollack rabbi: Haszid szövegmagyarázat (Vájchi)

A **haszid** szövegmagyarázat alappillére az archetipikus gondolkodás, amely szerint a biblikus történetek nem történeti, hanem egzisztenciális vagy pszichológiai igazságot közölnek. A Tóra alapvetően nem történelemkönyv, és nem törvénykönyv (**hiszen azok a sokkal későbbi rabbinikus források**), hanem elsősorban lélektükör.

„És a lényeg, hogy a Tóra szavai mögött minden korban és időben megértsük az Örökkévaló akaratát, hogy mit akar minden egyes pillanatban, ezidő szerint, ebben a korban. És a Tóra szavaiból fény árad Izrael szívébe, hogy megértsék az Örökkévaló akaratának mélységét, mindig az adott idő szerint.”

A vallásos egzisztencializmus egyik legeredetibb gondolkodója, **R. Mordeháj Jozsef Leiner** – a **haszid Izbica-Radzin** dinasztia alapító **rebbeje** – tipológiájában a két egymással szemben álló fő pólust **Jozsef** és **Jehudá** személye jelképezi. A „**Jozsef, az igazságos**” vagy „**Jozsef, az igaz ember**” – **Jozsef hácadik** – nagyjából **Kierkegaard** etikus típusának felel meg, míg **Jehudá** a vallásos típusnak, aki „**meztelenül áll**” az **Örökkévaló** előtt. A két típus természetesen áll konfliktusban egymással, „mert az életet rendszerező elv, amit az **Örökkévaló Efráimba** (t.i. **Jozsef fiába, azaz Jozsefbe**) helyezett, az a jog és vallástörvény állandó vizsgálata, anélkül, hogy elmozdulna attól, (...) **Jehudá** életének gyökere pedig az, hogy állandóan az **Örökkévalóra** szegezze tekintetét, és ne viselkedjen konszenzus-alapú megszokásból: ha tegnap valamiképp tett, akkor sem hagyatkozik rá ma, csak arra, hogy az **Örökkévaló** majd újra megvilágítja akaratát. Ez pedig bizony esetenként a **háláchá** megszegésére kötelezi majd, mert itt az ideje az **Örökkévalóért cselekedni, (szegjétek meg a Tórát!)**”

A **midrásra** támaszkodó hetiszakaszmagyarázatban azt tanítja az **Izbicer Rebbe**, hogy amíg **Jákov** élt, nem tudták a fiak, kit szeret jobban az apjuk, mert minden időben más-más fiúval foglalkozott, mindig másikkal időzött — mindenkiel saját igényei szerint. Azonban a halálos ágyán mondott áldás felfedte, hogy **Jehudá** előtt kell majd a többinek leborulni, mert ő áll a legközelebb apja szívéhez. **Jozsefnek** szokása volt vendégül látni az egész családot, azonban **Jehudá „előléptetése”** miatt nem hívta meg a testvéreket, ugyanis feloldhatatlannak tartotta a kettejük közti feszültséget: ha **Jehudát** ülteti az asztalfőre, azzal megtöri az egyiptomi társdalmi és politikai rendet; maga pedig hogyan ülhetne az asztalfőn, amikor tudja, hogy **Jehudá** lesz a király? Így aztán egymagában ült házában, ami rosszhiszemű félreértések sorozatát indította el. Az **Izbicer** szerint **Jozsefnek** nem szabadott volna megfutamodni az asztalfőtől — hiszen az adott szituációban ő volt az uralkodó —, sem az igazságtól, ugyanis „**szívében tudnia kellett volna, hogy Jehudá nagyobb nála.**” **Leiner** üzenete – a **Tőle** megszokott módon - egy paradoxon. Nem az emberek alkotta rendszerek — az etika, a jog, a **háláchá** — jelenlegi fontosságát és létjogosultságát vitatja, csupán kizárólagosságukat és megkérdőjelezhetetlenségüket. Egzisztencialista fel-fogásában **Jehudá** autenticitása felülírja ezeket, a „**Jehudai**” spontaneitás által vezérelt messiási utópiában pedig a szervezett vallásosság épp ezért értelmét veszti, mert **Izrael** gyermekei szívük mélyéből, „**tudattalanul**” is az **Örökkévaló** akaratát kívánják majd.

Forrás: (daf)

Raj Tamás:

Bibliaiskola

A Szentírás szállóigéi

„Noé fiainak hét szent törvénye”

A zsidó hagyomány a világ népeit **Noé fiainak (bné Nóah)** nevezi, így az ókori **Izrael** államában a nem zsidó lakosságra vonatkozó (**mai szóval élve, állami**) törvények, **„Noé fiainak törvényei”** is voltak. Ezek alapját a **Szentírásban** találták meg, ugyanis a vízözön (**és Noé áldozatbemutatása**) után Isten megáldja őket, megengedi nekik a (korábban tiltott) húsevést, majd így szól hozzájuk: **„Ám a húst leikével, vérével ne egyétek. Véreteket a lelketektől számon kérem minden élőlénytől, számon kérem minden embertől embertársának, az ember (kioltott) életét. Aki az ember vérént kiontja, ember által ontsák ki vérént, mert modellje szerint alkotta meg Isten az embert. Ti pedig szaporodjatok és sokasodjatok, nyüzsögjetekek a földön, és sokasodjatok rajta”** (Mózes I. könyve, 9. fejezet 4-7. vers).

Az ókori zsidó állami gyakorlat és a **Talmud** ebből a szövegből a három nyilvánvaló parancsolaton (a vér élvezetének tilalmán és a gyilkosság elítélésén, valamint a szaporodásnak már az első emberhez szóló törvényén) túl hét fontos törvényt vezetett le, s tette ezeket kötelezővé mindenki (**zsidók és nem zsidók**) számára egyaránt. Ez **„Noé fiainak hét törvénye”**:

- 1. A törvénykezés és a bíróságok jogosultságának elismerése. Ez vonatkozott a polgári és a büntetőjogra egyaránt. Ha tehát valakinek polgártársával, vagy az állami szervekkel vitája támadt, el kellett fogadnia az izraeli bíróság jogosultságát a kérdés eldöntésére.**
- 2. Az istennév köszöntése. Gyakorlatilag ez azt jelentette, hogy nem volt szabad az Egyisten nevét nyilvánosan gyaláznia, mindenkinek el kellett ismerenie, tisztelnie kellett az Örökkévalót.**
- 3. A pogányság tilalma. Izrael területén nem volt szabad idegen kultusz szobrait nyilvánosan felállítani, sem a termékenység kultuszhoz ligeteket létesíteni. Majmúni véleménye szerint a kereszténység és az iszlám nem tekinthető pogány kultuszoknak.**
- 4. A vérontás tilalma. A gyilkosságot ugyan ez a törvény eredeti szövegében, nyilvánvalóan (expressis verbis) is tiltja, mégis szükségesnek tartották a régiek e törvények között, mintegy csoportosítva is felsorolni, hogy az úgynevezett három főbűn (a pogány kultusz, a gyilkosság és a vérfertőzés) együtt szerepeljen Noé fiainak hét törvénye között.**

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Raj Tamás:

Bibliaiskola

5. **A vérfertőzés tilalma.** Noha ezt a főbünt Mózés pontosan részletezte, a rokon házasságkötést (például az egyiptomi királyi családban szokásos testvérházasságot), valamint a fajtalankodást (például az állatokkal való közösülést) mindenki számára szigorúan tiltották Izraelben.
6. **A rablás tilalma.** A tulajdon elleni erőszakot Izraelben, mindenkivel szemben egyaránt, súlyosan büntették.
7. **Az „élő testrészének” (héberül éver min-haháj) tilalma.** Ez a különös törvény egy különös gyakorlat ellen született. A korai ókorban ugyanis nem tudták tartósítani a húst, ezért egyesek — hogy ne kelljen a teljes húsmennyiséget egyszerre feldolgozniuk — nem ölték meg az állatot, hanem csupán egyik-másik testrészét (például a lábait) vágták le, magát az állatot pedig hagyták kínlódni mindaddig, amíg ismét meg nem éheztek. Ezt az iszonyú szokást Izraelben tilos volt művelni, s a törvényt olyan szigorúan vették, hogy állami rangra emelték: az idegenektől is megkövetelték annak betartását. Egyébként az állatok vagy bármely más élőlény kízásának (héberül cáár báálé hájim) minden fajtáját erősen tiltották.

Egyesek úgy vélik, hogy **Noé fiai (a világ népei)** összesen **30 törvényben** részesültek **Istentől**, amelyek voltaképpen az imént említett hét alaptörvény bővített változatának tekinthetők. (**Vésd össze Talmud Hulin, 92/a és Talmud Jerusalmi, Avoda Zara, 1. fejezet 1.**) A hagyomány szerint **Mózés** törvényei előtt ugyanezek vonatkoztak a zsidókra is. A **harmincas számösszeg bibliai alapját a Zekharja (Zakariás)** próféta által említett **harminc ezüstben** fedezik fel (**11. fejezet 12. vers**).

A középkor legnagyobb zsidó tudósa, **Majmuni Mózes (tudományos nevén Maimonides, 1138-1204)**, akit már többször idéztünk, sajátos véleményt hangoztat ebben a kérdésben. Úgy gondolja, hogy jelenleg **Noé fiainak hét törvénye vonatkozik** a nem zsidókra, de az idők végén majd elfogadják mind a **harmincat**. Aki azonban — folytatja a tudós — már most magáévá teszi ezeket, a „**világ népeinek jámborai**” (**cadiké umot haoláni**) közé sorolható. Ha valaki csupán észérvek hatására, belátásból vagy meggyőződésből fogadja el **Isten** törvényeit, nem a jámborok, nem az igazak közé tartozik, hanem „**a világ népeinek bölcsei**” között a helye, ám ez semmivel sem kisebb rang, mint az előbbi.

עם ישראל חי

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (ÉZSAU ÉS JÁKOB) MAI SZEMMEL

„És fohászodott Izsák az Örökkévalóhoz felesége miatt, mivelhogy magtalan volt, és az Örökkévaló engedett fohászának, és viselős lett Rebeka a felesége. És gyermekek tusakodtak a méhében.”

A **Tóra** fontosnak tartotta megemlíteni, hogy a gyermekek már az anyjuk hasában is tusakodtak. Nézzük meg, hogy emlékeznek vissza erre a tusakodásra a főszereplők: **Ézsau és Jákob**.

A TÖRTÉNET ÉZSAU SZERINT

Már édesanyám hasában eldöntöttem, hogy nagy és erős férfi leszek. Ennek érdekében igyekeztem minél több táplálékhoz jutni. Éppen javában szívtam magamba az ételt, amikor észrevettem, hogy nem vagyok egyedül. Egy másik lény is van mellettem, és igyekszik az étel forrásához jutni. Na, még csak az kéne, hogy elegye előlem! Löktem egy jó nagyot rajta, aminek a hatására eltávolodott. Többször is próbálkozott, de mindig elhessegettem, közben folytattam az evést teljes erőmből egészen addig, ameddig már nem voltam képes többet enni. Ekkor szépen hátradőltem emészteni. Most már jöhetett a másik lény is a forráshoz, és táplálkozhatott. Nem evett sokat olyan kákabélú volt.

Amikor kipihentem magam unalmamban elkezdtem kergetni, hogy jól megnyomorgassam a testét. Amilyen kicsi volt olyan gyorsan siklott ki a kezeim közül. Többször próbáltam elkapni, de egyszer sem sikerült. Így teltek a napok, egészen addig, amíg el nem érkezett a nagy pillanat: a születés.

Elindultam a kijárat felé szép kényelmesen, amikor a másik lény hirtelen elsiklott mellettem és megelőzött. Szerencsére időben kapcsoltam, utána nyúltam és sikerült elkapnom a derekát. Úgy vágtam hátra magam mögé, hogy csak úgy nyekkent. A szerencsétlen ezután elkapta a lábamat és próbált visszahúzni. Úgy tettem, mintha nem is érezném, haladtam a cél felé. Hirtelen világos lett, kidugtam a fejemet. Segítő kezek emeltek ki a világba, megmostak vízzel, én jó nagyokat ordítottam, majd valami finom puha anyagba csomagoltak, és ráhelyeztek édesanyám jobb keblére. Ettől megnyugodtam, pláne amikor észrevettem a forrást édesanyám keblén, azonnal rávettem magamat.

Teljes erővel szívtam a csodálatos italt, amilyent még eddig sohasem ittam. Egy idő után jóllaktam és elaludtam édesanyámon.

LITTNER GYÖRGY: AZ IKREK (JÁKOV ÉS ÉZSAU) MAI SZEMMEL

A TÖRTÉNET JÁKOB SZERINT

Édesanyám hasában voltam, amikor elindultam a táplálék forrásához. Akkor vettem észre, hogy a forrásnál egy nagydarab lény táplálkozik. Odamentem én is, hiszen bőven volt hely kényelmesen elfértünk volna mind a ketten. Az a nagydarab nem így gondolta, hanem egyszerűen félrelökött, miközben mohón evett. Többször próbálkoztam, de mindig ugyanaz lett a vége: repültem hátra a forrástól. Végre befejezte az evést, hátradőlt és megpihent. Ekkor odamentem a forráshoz és végre én is ehettem. Később azzal szórakozott, hogy el akart kapni, de olyan lassú volt, hogy mire kinyújtotta a kezét, én már régen elsiklottam a másik irányba. Így telt az életünk egészen addig, amíg el nem érkezett a nagy pillanat.

A nagydarab lény elindult a kijárat felé. Elhatároztam, hogy megelőzőm. Összehúztam magam, oldalt fordultam és egy nagy lendülettel elsiklottam mellette, így én voltam elől és ő pedig mögöttem. Sajnos azonban észrevette a cselt, elkapta a derekamat és hátradobott maga mögé. Közben egyre keskenyebb lett a kijárat, már nem fértem volna el mellette. Kétségbeesetten elkaptam a lábát, és teljes erőmből húztam hátra. Meg se kottyant neki, csak törtetett előre. Hirtelen eltűnt előlem, bár én még mindig fogtam a sarkát, és fény áradt be az alagútba. Segítő kezek megfogtak kiemeltek az életbe, megmosdattak, amitől ordítoztam, majd becsavartak finom puha valamibe, és ráhelyeztek édesanyám bal keblére. Felfedeztem a forrást, amiből egy fantasztikus ízű folyadék áradt. Szívtam magamba a finom italt, amikor váratlanul csodálatos hangokat hallottam. Abbahagytam az evést és figyeltem a hangot. Édesanyám szívdobbanásai voltak, amiktől megnyugodtam és hamarosan elaludtam.

Telt, múlt az idő a gyermekek szépen fejlődtek. **Izsák** az édesapa egy nagy gazdaságot vezetett. Gondozta az **Ábrahám**tól kapott örökséget, hiszen abból éltek. A rengeteg állat körül a munkákat a szolgálói végezték, ám minden fontos dolgot Izsák intézett. Ő mondta meg, hogy melyik állatokat kell levágni, mit kell eladni, ő kötötte meg az üzleteket a gyapjúval, egyszóval minden vezetési dolgot neki kellett intézni. Amikor valamelyik állata szült, mindig ott volt és segített az újszülött világra jötténél. Igyekezett a munka után hamar hazamenni és foglalkozni a gyermekeivel. Tanította őket. Mesélt nekik az **Örökkévalóról**, **Ábrahám**ról és a saját életéről. Mikor a gyermekek már nagyobbak voltak befogta őket a munkára. Megtanított nekik mindent az állattenyésztésről, pontosan úgy, ahogyan azt ő az édesapjától, **Ábrahám**tól tanulta.

A következő számban folytatjuk a kalandot....

A **XX. századi** emancipált zsidó jobban keresi a kapcsolatát a saját múltjával (az európai kultúrával való kapcsolata adott), valamint jobban igényli a misztikát és az irracionalizmust, mint felvilágosodás korabeli elődje.

A zsidóság nagyobb része viszont nem csatlakozott se nem a tudatos reform ideológiához, se nem az erre reakcióként létrejött, tudatosan a konzervativizmust hirdető **ortodoxiához**. A hagyományos életmód követése mellett igyekeztek beilleszkedni az új társadalmi viszonyok közé. Nevezzük ezt a középső irányzatot konzervatívnak. Országonként más és más módon jött létre, hol az **ortodoxia** modernebb ágaként, hol pedig a **mérsékelt reform** formájában jelent meg, de lényegét tekintve mindenhol a közép-utas, ideológiát nem felvállaló tömegeket vonzotta magához. Ez a középút generációról generációra egyre inkább asszimilálódott, az előző generációtól örökölt hagyomány mellé mind több és több modern elemet vett fel, majd ezek az új elemek folyamatosan háttérbe szorították a hagyományt, így a **XX. század** végére a világ legtöbb országában elvesztette a jellegzetességeit. Elvileg, a modernitás állandó hangsúlyozása mellett, elfogadta az ortodoxia által is képviselt alapelveket (**kinyilatkoztatás, szóbeli tan, parancsolatok**), de gyakorlatilag a hívek életformájában egyre kevésbé volt jelen a hagyomány.

Saját véleményem szerint ma választóút előtt van a konzervativizmus, mivel lassan nullára apad az otthonról hozott hagyomány, amelyre építette eddig a maga zsidóság-képét, és kénytelen ezért egy határozottabb, explicit ideológiát keresni. Az **Egyesült Államokban**, és az ottani mintát követve máshol is (például **Dél-Amerikában**) a „**conservative**” mozgalom egyre inkább eltolódik a **reform irányába**, habár kevésbé **radikális** a **reform** irányzatoknál. Ezzel szemben, **Európa** sok országában, így **Magyarországon** is, ha egyáltalán képes mintát felmutatni, akkor az egy „**konzervadox**” minta, amely a korábbiaknál jobban hangsúlyozza az ortodox ideológia elemeit. (**Talán csak az a különbség, hogy toleránsabb nála.**) Ugyanis a **konzervativizmus** múltbeli „**hagyomány és modernitás egyensúlya**” jelszavából száz évvel ezelőtt a hagyomány volt adott, és a **modernitás** volt a kétséges, most viszont a **modernitás** az átlagos zsidó számára már triviális, viszont keresi a hagyományos gyökereit.

Ideológia

A harmadik dimenzió, amely mentén értelmezni kell a világban fellelhető zsidó irányzatokat, az az ideológiában megtalálható további lehetséges tényezők halmaza. Ha úgy tetszik, minden más... Talán ebben a dimenzióban beszélhetünk leginkább „**mozgalmakról**”, míg az előző dimenzióban inkább társadalmi csoportokat említettünk.

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Bíró Tamás:

A zsidóság irányzatai

III. rész

Mikre is kell itt gondolni? Először is, tekintsük a racionalitás — misztika középkor óta létező párharcát a zsidóságon belül. A **XII-XIII. századtól** kezdve bizonyos rabbik vagy bizonyos csoportok hajlottak a misztika zsidó formái (a **Kabbala**) felé, míg mások a racionalista filozófia alapjain maradtak. (A hagyományos értelemben vett kabbalista csoportok ma leginkább a szfárádi zsidóság köreiből találhatók).

A mai zsidóság képét leginkább meghatározó **kabbalista-racionalista „szakadás”** a **XVIII. század Lengyelországában** történt. Az ekkor megszületett chászidizmus a hétköznapi életben is nagyobb hangsúlyt fektetett a misztikára (például új szokásokat vezetett be kabbalisztikus alapokon), mint a környező „hagyományos” rabbinikus zsidóság („mitnagdim”, azaz [a chászidizmus] „ellenzői”). A hászidizmus további jellemzői az érzelmek (öröm, vidámság...) hangsúlyozása; valamint a karizmatikus vezetők, az ún. „rebbe” köré szerveződő csoportok. E csoportok megszámlálhatatlanul sok kis irányzatra bontják a **chászidizmust**. Legismertebbek közülük a sok kisebb csoportot is magukba olvasztó szatmáriak, valamint a **belziek**, a **guriak**, a **lubavicsiak (Chabad)**, stb. (E közösségek általában az alapító rebbe működési helyéről kapták az elnevezésüket.) Habár a **XVIII. századi Lengyelországban** a chászidizmus kimondottan újító irányzatnak számított, a **XIX. századi** társadalmi változásokra történő reakciója következtében ma talán a legkonzervatívabb csoportnak tekinthető. (Igaz, a chászidizmuson belül is vannak olyan irányzatok, amelyek nyitottabbak a külvilágra).

A chászidizmust ellenző „mitnagdim” -ok (vezetőjük a **Vilna Gáon** volt) egy-két generáción belül szintén mozgalommá szerveződtek, az ún. „jesiva-mozgalommá”. A **chászidizmus** alternatív értékeivel ellentétben, tovább fokozták a korábbi zsidóságban amúgy is domináló **Talmud-tanulásra** való összpontosítást. (A „jesiva” az a hagyományos tanintézet, ahol a fiatalok a talmudi tanulmányaikat végzik.) Majd ez kiegészült az erkölcsstan (muszár-irodalom) tanulmányozásával is („muszár-mozgalom”). Ez a mozgalom leginkább **Litvániában** volt erős, innen mai elnevezésük: „litviszek”. A **XX. században** jelentős másik ideológiai kérdés a **cionizmushoz** való viszony. A **cionizmus**, mint **politikai mozgalom**, a **XIX. század utolsó éveiben** jött létre, és az abban a korban **Európában** mindenhol erős nemzeti mozgalmak zsidó megfelelőjeként, a zsidó nép nemzetállamhoz való jogát hirdette: a zsidóság ugyanolyan nép, mint a többi, tehát neki is joga van nemzetállamhoz, még hozzá lehetőleg ősei földjén, **Palesztinában**. A zsidóellenes üldözések tovább fokozták a biztonságos otthon teremtésének az igényét.

Folytatjuk...

TALMUDI FOGALMAK **XXV. RÉSZ**

מילה

131. Milá – Körülmetelés. A Tóra törvényei szerint minden zsidó férfit körül kell metélni. A fiúgyermek születését követő nyolcadik napon ez a kötelesség az apára hárul. Ha az újszülött gyenge vagy beteg, a körülmetélést elhalasztják arra az időre, míg egészséges nem lesz. Ha az apa valamilyen oknál fogva nincs jelen a nyolcadik napon, a rabbinikus bíróság feladata a körülmetelés elvégeztetése. Ha bármilyen oknál fogva a gyereket nem metélték körül tizenharmadik életévének betöltéséig, akkor ezután már az ő kötelessége a körülmetelés elvégeztetése. Ha a fiúgyermek először nélkül született, a körülmetelés helyett egy csepp vért kell hullatnia: ez a hátáfát **dám brit (szó szerint: a szövetség vérének cseppentése)**. A körülmetelés szombaton is elvégezhető, amennyiben a születést követő nyolcadik nap a szombatra esik, de ha bármilyen oknál fogva elhalasztják a körülmetélést, úgy csak hétköznap végezhető el. Szokás, hogy a körülmetélést ünnepi étkezéssel is megünnepeljék. Ezt az étkezést **szödát micvá**-nak, „**vallási ünnepség alkalmával tartott étkezésnek**” nevezik. Azoknak a férfiaknak, akik be akarnak térni, ugyancsak alá kell vetniük magukat a körülmetelés szertartásának. A betérőn el kell végezni a körülmetélést, utána pedig meg kell merítenie a **mikve**-ben.

מלחמת מצוה

132. Milchemet micvá – Szükségszerű, kötelező háború (szó szerint: „háború [ami] micvá”), azaz olyan háború, amit a zsidó népnek meg kell vívnia. A **milchemet micvá** elindítható a **Szánhedrin** előzetes engedélye nélkül is, és minden zsidó köteles részt venni az ilyen háborúban, még azok is, akiket a Tóra felment a háborúskodás alól. A **milchemet micvá** kategóriába a következők tartoznak: (1) az **Ámálék elleni háború**, (2) az **Izrael földjéért vívott háború a kánaániták ellen**, és (3) az **önvédelmi harc**. Lásd még: **Milchemet rösut**. Számos törvényt magyarázó a harmadik kategóriát magasabb rendűnek tartja, mint az első kettőt, és **Milchemet chová**-nak, „**kötelező háborúnak**” nevezi.

מלחמת רשות

133. Milchemet rösut – Nem kötelező háború. Egy zsidó király által vívott háború **Izrael** határainak kiterjesztéséért, vagy olyan más célért, ami nem esik a **Milchemet micvá** kategóriájába. Az ilyen háborút csakis a **Szánhedrin** engedélyével lehet elkezdni. Bizonyos férfiaknak nem kell részt venniük az ilyen háborúban: (1) **aki most házasodott (házasságának első évében)**, (2) **aki új házat épített, vagy aki szőlőt ültetett és még nem vette hasznát**, (3) **aki eljegyzett egy lányt, de még nem vette feleségül**, (4) **aki félénk és csüggedt szívű**. Miután hadrendbe álltak, a **mösuách milchámá**, „**a háborúra felkent pap**”, illetve a **sotrim (a katonai rendőrök)** felhívják a figyelmet, hogy mindazok, akik mentességet élveznek, hazatérhetnek. Azonban mindenkinek részt kellett vennie a háborút elősegítő munkálatokban, mint ellátás, útkarbantartás stb.

EMBERBARÁT HETILAP
NAGYFUVAROS ZSINAGÓGA

ב"ה

NAGYFUVAROS UTCÁI TEMPLOM
IMAREND JANUÁR 1. – 31. KÖZÖTT

**T
É
V
É
T
S

V

Á

T**

1.	hétfő		8,00	16,00	20.
2.	kedd		7,00	16,00	21.
3.	szerda		7,00	16,00	22.
4.	csütörtök		7,00	16,00	23.
5.	péntek	⚡:15,48	7,00	16,00	24.
6.	szombat	SMOT Újhold hirdetés	8,00	16,15	25.
		Vége: 17.00			
7.	vasárnap		8,00	16,00	26.
8.	hétfő		7,00	16,00	27.
9.	kedd		7,00	16,00	28.
10.	szerda	Jajm Kippur Kótajn	7,00	16,00	29.
11.	csütörtök	Újhold	7,00	16,00	1.
12.	péntek	⚡:15,57	7,00	16,15	2.
13.	szombat	VÁJÉRA	8,00	16,30	3.
		Vége: 17.08			
14.	vasárnap		8,00	16,15	4.
15.	hétfő		7,00	16,15	5.
16.	kedd		7,00	16,15	6.
17.	szerda		7,00	16,15	7.
18.	csütörtök		7,00	16,15	8.
19.	péntek	⚡:16,06	7,00	16,15	9.
20.	szombat	BO	8,00	16,30	10.
		Vége: 17.17			
21.	vasárnap		8,00	16,15	11.
22.	hétfő		7,00	16,15	12.
23.	kedd		7,00	16,15	13.
24.	szerda		7,00	16,15	14.
25.	csütörtök	Tu BiSvát – Fák Újéve	7,00	16,15	15.
26.	péntek	⚡:16,16	7,00	16,30	16.
27.	szombat	BÖSÁLÁCH SÁBÁT SIRÁ	8,00	16,45	17.
		Vége: 17.26			
28.	vasárnap		8,00	16,30	18.
29.	hétfő		7,00	16,30	19.
30.	kedd		7,00	16,30	20.
31.	szerda		7,00	16,30	21.

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

Anyakönyvezhetővé vált a héber Sosána név Magyarországon

Egy magyar zsidó házaspár több hónapos küzdelmét követően.

„A Sosána női utónév az utónévjegyzékbe felvételre kerül, így az bármely magyar állampolgár számára anyakönyvezhető lesz” – ezt az értesítést kapták a **Miniszterelnökség Hatósági Szakigazgatási Főosztályától** annak a magyar zsidó házaspárnak a tagjai, akik születendő kislányuknak a **Sosána** nevet szerették volna adni, írja a **mazsihisz.hu**.

A házaspár nem a keresztény **Zsuzsanna**, hanem kifejezetten a **héber Sosána** alakot szerette volna anyakönyvezni születendő kislányának, kérésüket azonban többször is elutasította a hatóság. Míg nem szakértőként állásfoglalást nem adott az ügyben **Biró Tamás hebraista-nyelvész, az ELTE egyetemi adjunktusa; Komoróczy Szonja Ráhel hebraista, történész, nyelvész, az OR-ZSE rektorhelyettese és egyetemi docense; valamint Radnóti Zoltán főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója, az OR-ZSE tanszékvezetője.**

Biró Tamás többek között azzal érvelt, hogy a **Sosána, Sosana, Sosanna** alakok disszimilációs vagy az asszimilációt elutasító attitűdöt jeleztek, és a **19. századi ortodox zsidó** nyelvvelőológia kiemelt jelentőséget tulajdonított a felismerhetően zsidó nevek használatának. A **Sosána** név a két világháború között használatban volt a magyarajkú cionista zsidók körében, elsősorban **Erdélyben, de Magyarországon** is.

Komoróczy Szonja Ráhel megjegyezte, hogy a név azonosítható, de nem azonos a **Zsuzsanna magyar** névvel, hiszen igaz, hogy annak eredete a **héber Sosána**, de egyértelműen keresztény, sőt katolikus **konnotációval** bíró alakká lett. Emiatt pedig nem meglepő, hogy a szülők nem a **Zsuzsanna**, hanem a **Sosána** alakot preferálják, ragaszkodva olyan bibliai héber névhez, amely évszázadokon át bevett **zsidó** név volt.

Radnóti Zoltán főrabbi szerint egy megfelelően megválasztott név nagy hatással van a gyermek és az egész család identitására, hiszen az utónevek héber eredetijének használata többletjelentéssel bír. A **Sosána** és a **Zsuzsanna** nevek közti különbség kapcsán megjegyezte, hogy az eredeti jelentés eltorzult változata jelenik meg a magyar utónévben, ami formájában talán, ám értelmében már semmi esetben sem hasonlít a héber szóra. A magyar névváltozat viselője nem tud kötődni a neve eredeti héber jelentéséhez.

A **Sosána** név egyébként **Izraelben** jelenleg nem tartozik a legnépszerűbb női nevek közé. Az ország megalapítása utáni időszakban azonban még egészen más volt a helyzet. Akkoriban a **Sosána** a leggyakoribb lányoknak adott három név között volt, feltehetőleg nem függetlenül **Sosána Damari**, „a **héber ének királynője**” népszerűségétől.

Forrás: (szombat)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

ב"ה

Az izraeli hadsereg folytatja a Hámász felszámolását Gázában

Kétszáz, az iszlamista Hamász terrorszervezet objektuma elleni légi, tengeri és szárazföldi támadással folytatódott a háború a Gázai övezetben az elmúlt napon – közölte az izraeli hadsereg (IDF) katonai szóvivője szerda reggel.

Az övezet északi részén, **Sedzsaijában**, a **Hamász** harci övezetében, ahonnan az **izraeli** katonákat lötték, az épületek között terroristákat vettek észre, majd a **légierő** segítségével megölték őket. Az **izraeli** lövedékek további, másodlagos robbanásokat eredményeztek, jelezve, hogy a területen pokolgépeket helyeztek el az **IDF** katonái ellen – közölte a szóvivő.

Egy **izraeli** egység két, egy járműbe beszálló **palesztin** fegyverest azonosított. A terroristák

egy fegyverraktárnak használt épülethez hajtottak, amely ellen repülőgépet mozgósítottak az izraeliek. „**Az irányított légicsapás felszámolta a terroristákat és a fegyverraktárt**” – mondta a szóvivő.

A katonai szóvivő **újabb három, a Gázai övezetben elesett izraeli katona halálát hozta nyilvánosságra** szerda reggel. A szárazföldi harcok kezdete óta **164**, a háború **október 7-i** kitörése óta **498 izraeli katona vesztette életét** a harcokban a hadsereg közlése szerint. **Ciszjordániában** folytatódott az **izraeli** hadsereg razziája kedd este **Túl-Karm** mellett a **Núr as-Sámsz** menekülttáborban. A katonák hat, terrortevékenységgel vádolt **palesztint** öltek meg tűzharcban, többeket közülük drónokkal.

Az **IDF** adatai szerint a háború kezdete óta több palesztint öltek meg **Ciszjordániában**, mint a **2002-es, a második palesztin intifádát**, vagyis fegyveres felkelést felszámoló **Védőfal** hadműveletben.

Október 7-e óta legkevesebb **290**, többségükben terrortevékenységet végző **palesztin** vesztette életét a mindennapos terrorellenes razziákban. Eközben több mint **2500 palesztint** tartóztattak le **Ciszjordániában**, közülük **ezerháromszázat** a **Hamászhoz** tartozás vádjával. A terroristainfrastruktúra felszámolása érdekében az **izraeli katonák** az **1967-ben Jordániától** elfoglalt **palesztin** területeken megsemmisítettek több tucat robbanóanyag-laboratóriumot és több ezer robbanószerkezetet, és elkoboztak több száz fegyvert.

Libanoni források szerint az **izraeli hadsereg** kedd este megtámadott az ország déli részén fekvő **Bint Dzsbeilben** egy házat, ahol hárman életüket veszítették. A **libanoni síita Hezbollah milícia** is bejelentett egy járműre célzott **izraeli légicsapást al-Kalilában, Türosztól** délre, ebben ketten haltak meg.

Forrás: (bzsh)

Ismeretlen zsidók nyomában LXX. Vámbéry Ármin (Wamberger Hermann)

Vámbéry Ármin (eredeti neve: Wamberger Hermann) (Szentgyörgy, 1832. március 19. – Budapest 1913. szeptember 15.), Hermann Vámbéry, Arminus Vámbéry. Magyar orientalista, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

Szegény zsidó család gyermekeként látott napvilágot, a **Pozsony** vármegyei **Szentgyörgyön**. Születési éve bizonytalan, **1831** vagy **1832**, ő maga későbbi éveiben az **1832-es** évnél állapodott meg. **Hároméves korában megbénult a bal lába**, így járta be élete végéig **Belső-Ázsiát**. Édesapja röviddel az ő születése után kolerában meghalt, huszonkét éves édesanyja szegénységben nevelte és hamarosan újra férjhez ment, a család **Dunaszerdahelyre** költözött. Számos életrajz tévesen születési helyeként is **Dunaszerdahelyet** jelöli meg. A helyi népiskolába járt **12 éves** koráig. Azután **szabóinas** volt egy rövid ideig, majd a falusi kocsmáros gyerekének lett a házitanítója. Felismerve rendkívüli tehetségét, tehetősebb ismerősei elhatározták, hogy segítségére lesznek, hogy továbbtanulhasson.

1845-ben beiratkozott a **szentgyörgyi piarista gimnáziumba**. **1847-ben** tanulmányait a **soproni evangélikus líceumban** folytatta. **Tizenhat éves korára** az anyanyelvén kívül már folyékonyan beszélt **héberül, latinul, franciául és németül**, miközben már tanulta az **angolt, néhány skandináv nyelvet, orosz, szerbet** és más **szláv** nyelveket. További tanulmányait **Pozsonyban**, illetve **Pesten a Piarista Gimnáziumban** végezte, közben házitanítóként kereste meg a fenntartásához és későbbi iskoláztatásához szükséges pénzt. Közben megismerkedett a török irodalommal, aminek eredményeként erősen felkeltette érdeklődését a török kultúra, majd megtanulta a nyelvet is. Ekkoriban ismerkedett meg **Garay Jánossal**, aki az egyetemi könyvtár könyvtartisztje (**amanuensis**) volt.

Rajta keresztül ismerkedett meg többek között **Vörösmarty Mihállyal** a **Pilvax** kávéházban. Később **Nagykőrösön Arany Jánossal** találkozott többször, aki szívesen látta, érdeklődött tanulmányai iránt, szerette nyelvbéli tudását. Ezen ismeretségük miatt később, mikor **Arany János** már a **Magyar Tudományos Akadémia titkára** volt, **Vámbéry** pedig az egyetem professzora, **Budapesten** gyakran találkoztak **Duna-parti sétáik** közben.

1857-ben Eötvös József báró támogatásával **Isztambulba** utazott. **Négyéves** tartózkodása alatt először nyelvtanító lett **Husszein Daim pasa** házában, közben megismerte a **keleti élet** sajátosságait és szokásait. Majd oktatója és barátja, **Mullah Ahmed Effendi** segítségével sikerült olyannyira **törökké** válnia, hogy később a híres török államférfi, **Fuad(wd) pasa** titkára lett. Mindez idő alatt tudományos folyóiratokban számos tanulmányt tett közzé török források alapján a magyarok történelmi vonatkozásairól, és emellett még elsajátított vagy húsz különféle keleti tájszólást is. **1858-ban Isztambulban** jelent meg első műve, a **német–török és török–német szótár**.

1860-ban a **Magyar Tudományos Akadémia** levelező tagja lett. Ugyanebben az évben az **MTA-nak** ajándékozta a **Tarih-i Üngürüş** c. **középkori magyar krónika török fordítását**, amelyről **Budenz József** írt először hosszabb összefoglalót, „**igen becses irodalmi emléknek**” nevezve a művet.

Az **MTA** pénzügyi támogatásával **1861** őszén indult útnak **Ázsiába**, hogy a **magyarok** nyomai után kutasson. **Rasid Effendi** néven, **szunnita dervisnek** öltözve indult el **Isztambulból**. **Teheránig** jutott el, ahol csatlakozott egy **Mekkából** hazatérő zarándokcsoporthoz.

Ismeretlen zsidók nyomában LXX. Vámbéry Ármin (Wamberger Hermann)

Velük átutazta **Közép-Ázsia** sivatagjait, **Erzerumot**, állomáshelyeik lévén **Tabriz**, **Zandzsán**, **Kazvin**, majd **Iszfahán**on keresztül **Siráz**. **1863**-ban megérkezett az **üzbég Khoraszánba** (mai nevén: **Chiva**), ahol még a **kán** fogadásán is sikeresen játszotta **Rasid Effendi szerepét**.

Amikor **Buharán** keresztül **Szamarkandba** érkeztek, ott felkeltette a helyi **emír** gyanúját, de a több mint félórás kikérdezés alatt mégis sikerült meggyőznie igazhitű voltáról, és végül ajándékokkal megakodva engedték útjára. Ezek után **Herátban** búcsút mondott utazótársainak és **Isztambulba** tartott.

Vámbéry útja volt az első sikeres, európai ember által véghez vitt újkori felfedezőút e térségben. Hosszú és veszélyes út után **1864 májusában** érkezett vissza **Pestre**. **Londonba** utazott, hogy megszervezze útvjáról írott könyvének angol nyelvű megjelentetését. A **Közép-ázsiai** utazás és annak **angol** nyelvű párja, a **Travels in Central Asia 1865**-ben jelent meg. Utazásai során a **Bahá'i hit** elődjével is kapcsolatba került. Utazásainak hála nemzetközileg elismert író és híresség lett. Megismerkedett a **brit** társadalmi élet kiválóságaival.

Ausztria londoni nagykövete a **császárhoz** szóló ajánlólevelet adott neki, aki **Vámbéryt** kihallgatáson fogadta, és nemzetközi sikereit a **Pesti Egyetemre** szóló nyelvtanári kinevezéssel jutalmazta. Az állás elfoglalása azonban nem volt könnyű, mivel az egyetem vezetése (**köztük Schopper György rektor**) nem akarta **Vámbéryt** tanárként alkalmazni, így először csak tanítóként működött az intézményben. **Vámbéry** maga úgy vélte, hogy az egyetemi urak ellenkezésének **zsidó származása** és a református egyházba való megtérése voltak fő okai, mivel az egyetem jezsuita múlttal és katolikus hagyományokkal rendelkezett. **(Az ellenséges fogadtatáshoz azonban nyilván hozzájárult az a tény is, hogy Vámbéry érettségi bizonyítvánnyal sem rendelkezett, egyetemi tanulmányokat pedig sosem végzett.)** Ő maga se nem büszkélkedett zsidó felmenőivel, se nem szégyenkezett emiatt, s önmagát nem zsidónak, hanem magyarnak tekintette.

1865–1904 között a **Budapesti Tudományegyetemen** a **keleti nyelvek tanítója**, majd tanára lett. Itt alapította meg a világ első **turkológiai tanszékét**. Munkássága nagyban hozzájárult az **orientalizmus** sajátosan magyar érdekű változatának, az **Ázsiát**, népeit, történelmét és műveltségét a **magyar** történelemmel és műveltséggel való összefüggésében vizsgáló **turánizmusnak** felvirágzásához.

Az ellene intézett hazai támadások csalódással töltötték el, munkássága azonban vitathatatlanul nagy és tartós hatást gyakorolt a magyar tudományosság fejlődésére úgy általában s benne a **magyar nyelv** és **őstörténet** kutatására különösen. Művei megjelentek **angol**, **német** és **francia** nyelven; számos tudományos társaság, többek között a **Royal Geographical Society** is tiszteletbeli tagjává választotta. A legmagasabb körökben is megfordult, a **brit királyi udvar** is nagy szívélyességgel fogadta.

Vámbéry életének ritkán emlegetett oldala a **Brit Birodalom** külügyminisztériumának végzett **ügynöki** munka. Az **Abdülhamid** szultánnal és más magas rangú török **vezetőkkel** történt találkozásairól, illetve az oszmán politikai elitről szóló, valamint más, az oszmán politikát érintő megfigyeléseiről részletes jelentésekben tudósította a brit külügyet, akik busásan jutalmazták szolgálatait. Utolsó éveiben **Vámbéry** azt is elérte, hogy tőlük rendszeres nyugdíjat kapjon.

Folytatjuk...

Heti Jahrzeit: Rav Chaim Kreiswirth Antwerpen főrabbija volt 50 évig

Huszonkét év telt el azóta, hogy Rav Chaim Kreiswirth felemelkedett a Yeshivah shel Maalah-ra 5761. Tevet 16-án, és bár neve még mindig visszhangzik a Tóra világában, más értelemben a Rav emléke halványul. Miután Tóra-kéziratai egy repülőút során elvesztek, Rav Kreiswirth nem írt többé, és nincs kiadott életrajz, amely megörökítené egyedülálló személyiségét és eredményeit egy újabb generáció számára. Hasonlóképpen, a hozzá legközelebb állók közül is sokan már átmentek a „Másvilágra”.

Rav Kreiswirth mégis felejthetetlen hatással volt azokra az emberekre, akikre hatással volt, és a szélesebb közösségre, amelyet átalakított. Úgy jellemzik, mint „cheftza fun chesed - a kedvesség tárgya”, aki nem ismert határokat az egyénekekkel és az elnyomottakkal való törődésben. A tanulásban való zsenialitása azzal a céllal párosult, hogy a Tórát a közösségi tudat középpontjába helyezze, szónoklata pedig életre keltette a muszárt.

Antwerpenbe utazva, ahol Rav Kreiswirth közel 50 évig volt rabbi, találkoztunk közeli tanítványával, Rav Boruch Wasynggal, a Beis Yaccov shul ravjával és a wilrijki Eitz Chaim jesiva emeritus maggid shiurjával; valamint Issy Morsel úrral, gyémántmesterrel, askánnal és a kehilla Yesodei HaTorah iskola elnökével, aki közel állt Rav Kreiswirthhoz, és aki egy szefert írt Rav Kreiswirth kiemelkedő személyiségéről.

Tartós hatás

Ma Rav Boruch Wasyng Antwerpen egyik legelismertebb talmidei chachamimja. De 1954-ben, amikor kisgyermekként az iskolás fiúk sorában állt, akik az utat szegélyezték, amelyen a város új rabbija besétált Antwerpen történelmi templomába a beiktatására, soha nem gondolta volna, hogy a Tóra tanulmányozása lesz a jövőbeli hivatása. Akkor még nem tudta, hogy Rav Kreiswirth befolyása fogja meghatározni a jövőjét.

„Amikor először láttam a Ruvot, a jelenléte olyan volt, mintha a 'Mar'eh Kohein' strófái életre keltek volna. A személyisége ragyogott. Teljes fekete szakáll és lenyűgöző hadras panimja volt, és a derásza, amit adott, teljesen lenyűgözte a tömeget” - emlékszik vissza.

A következő néhány évben a Ráv, aki a Yesodei HaTorah nasija is volt, rendszeresen eljött Farher Wasynghoz és iskolatársaihoz. „A szüleim azt akarták, hogy az Eretz Jisráélben lévő 'jisuv' jesivá gimnáziumba járjak, ahol a kodes mellett világi tanulmányok is folytak, és érettségi vizsgát is tettek. Felvettek, de Rav Kreiswirth Rav Yonason Daviddal együtt arra ösztökélt, hogy inkább a Yeshivas Beer Yaakovba menjek” - magyarázza Rav Wasyng. (Rav Yonason David egy évet töltött Belgiumban nem sokkal azelőtt, hogy Rav Yitzchok Hutner veje lett. Ez idő alatt a Yesodei HaTorah legmagasabb osztályát tanította).

Rav Shlome Wolbe, a Beer Yaakov-i mashgiach Rav Kreiswirth sógora volt. Öt év Beer Yaakovban töltött idő után Rav Wasyng továbbment a Yeshivas Ponevezhbe.

Messze nem ő volt az egyetlen, aki irányt váltott; az új rabbi az egész közösségében megváltoztatta a limud haTorah-hoz való hozzáállást. Rav Wasyng elmagyarázza Antwerpen korszellemét azokban a háború utáni korai években. „Az itteni emberek háborús túlélők voltak, Poilische balabatim.

Heti Jahrzeit: Rav Chaim Kreiswirth Antwerpen főrabbija volt 50 évig

Sokan nem látták értelmét annak, hogy fiúkat jesivába küldjenek. Teljesen normális volt, hogy egy fiú 15 éves korától dolgozni ment. De a Ruv egyszerűen nem hagyta abba a Tóráról, Tóráról, Tóráról való beszédet, és olyanok is odamentek miatta, akik soha nem mentek volna jesivába”.

Issy Morsel úr a gyémántbörzén lévő nagy irodájában lévő íróasztala mögött nagy lendülettel és nem kevés érzelemmel beszél, miközben megosztja emlékei és kilátásai a gadolról, akit volt szerencséje ismerni és segíteni. Rav Kreiswirth helyi címének, „a Roov”, egyedülállóan antwerpeni kiejtése galíciai-francia szintézisben, a vágyakozás és a tisztelet világát hordozza.

„A Tóra nem volt az emberek fejében” - fogalmaz Morsel egyszerűen. "Családot kellett alapítaniuk, megélhetést kellett találniuk, szállást kellett találniuk a családjuknak. A Tóra nem volt a középpontban. A Ruv sítúrát tartott a balabatimnak, akik közül sokan nem tudták, hogy ki a Steipler és a Chazon Ish". Rav Kreiswirth állandó beszéde a Tóráról és a kevod haTóráról magára emelte a tanulás zászlaját.

Volt egy történet, amit szívesen mesélt a volozsini Netzivről. A Netziv egyszer az éjszaka közepén felhívta az unokáját, Rav Chaim Briskert. Rav Chaim magával hozta a rebecenjét, biztos volt benne, hogy vészhelyzet van, és amikor megérkezett a Netziv házába, a Netziv elmagyarázta, miért hívta őt. „Z'is mir eingefallen a teirutz di Tosafos! - Most jutott eszembe egy válasz a Tosafosra!”

Rav Chaim azt mondta, hogy még nem állt készen arra, hogy ezt hallja, mert még nem mondta el a Bircas HaTorah-t, mire a nagyapja sírni kezdett. „Hajnali négy óra van, és még nem mondtad el a Bircas HaTórát?! Rav Kreiswirth ezt a történetet a jeridas hadorosra helyezve a hangsúlyt mesélte el. „A pas shel Shacharis-t ma már mindenki ismeri, de a Tóra shel Shacharis-t - az egyáltalán nem ismert” - panaszkolta, arra ösztökélve hallgatóságát, hogy vegyék komolyabban a tanulást.

Rav Kreiswirth izgatottan emlékezett vissza arra, hogyan ugrott fel egy vonatra Vilnában, hogy tanulás közben beszélgessen a Rogatchover Gaonnal, aki éppen arra járt, miközben Bécsbe utazott, hogy egy orvost keressen fel. Oroszlánként állt ki a Tóra becsületéért, nem habozott megdorgálni azokat, akik félvállról vették azt, mind levelezésében, mind nyilvános beszédjeiben. De még a leghatalmasabb dróséknál is nagyobb volt a személyes példája hatása. Rav Wasyng fiatal fiú volt, amikor egyszer elment Rav Kreiswirth egyszerű lakásába, hogy beszéljen vele, és azt mondták neki, hogy várjon, mert a Rav éppen tanult. Több mint 60 évvel később, csodálkozással és vágyakozással a hangjában így emlékszik vissza: „Akkoriban nem értettem a szavak jelentését, de a tanulás hangja, a hangjának szépsége, ahogy hangosan tanult egy Rásbát a Gittinről, arra készítetted, hogy bárcsak ott várhatnék és hallgathatnám őt egy órán keresztül”.

Miután Rav Kreiswirth elvesztette Tóra-kéziratait egy repülőút során, soha többé nem állította össze kéziratba a chiddusimokat. Bár létezik egy gyűjtemény az általa adott drósékból, Rav Wasyng szerint egyszerűen lehetetlen megragadni a hatásukat papíron.

Folytatjuk...

RECEPT-TÁR

Édesburgonyás bulgurrizottó füstölt lazaccal

A rizottóból sosem elég, akkor sem, ha diétázunk. Nem a tömérdek mennyiségű vajtól és parmezántól lesz krémes (az előbbit most teljesen el is hagyjuk belőle), hanem az édesburgonyakrémtől, tehát ugyanazt a krémes állagot más technikával érjük el.

Hozzávalók: 2 főre

- 250 g édesburgonya
- 60 g vöröshagyma
- 60 g zellerszár
- 4 gerezd fokhagyma
- 15 g kókuszolaj
- 200 g bulgur
- 150 ml fehérbor
- kb. 500 ml zöldségalaplé
- 1 db citrom
- 1 csokor bazsalikom
- 30 g parmezán
- só, bors
- 150 g füstölt lazac

Elkészítés:

Ez a bulgurrizottó recept nagyon krémes, de vaj és sajt helyett ezért édesburgonya felel. Ehhez a megtisztított, kb. 1 cm-es kockára vágott édesburgonyát sós, forrásban lévő vízben puhára főzzük, majd átszedjük egy turmixgépbe, és 100 ml forró főzőlevet hozzáadva krémesre pürésítjük.

A finomra vágott hagymát, százzellert és fokhagymát egy lábasban közepes lángon kb. 5 perc alatt lepirítjuk a kókuszolajon. Rádobjuk a bulgurt, felöntjük a borral, amit elforralunk, azután több részletben felöntjük egy-egy merőkanálnyi alaplével, amíg háromnegyed keménységűre főtt, majd jöhet hozzá az édesburgonyakrém (250 g). Amikor szinte teljesen kész a bulgur, akkor ráreszeljük a citrom héját, ráfacsarjuk a levét, megszórjuk az aprított bazsalikommal, a reszelt parmezánnal, ízlés szerint sózzuk, borsozzuk, hozzáadjuk a füstölt lazac felét, és alaposan elkeverjük. Tálaláskor rátépkedjük a maradék lazacot, és friss bazsalikommal díszítjük.

Elkészítési idő: 45 perc

Forrás: (streetkithen)

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FŰVÁROS ZSINAGÓGA

REJTVÉNY, AGYTORNA (SÁBESZ UTÁNRA)

A BEL-VIZET VEZETI EL	A POÉN 1. RÉSZÉ	DARÁLÓ A KONYHÁBAN	A HARMADIK SZEMÉLY	HIVATALI HELYSÉG RÉSZBEN RÁHAGYI	▼	RÓMAI 1-ES HIBÁZTATÓ	SZÉT-REPED A RUHA-ANYAG							
VATIKÁNI AUTÓK JELZÉSE			JÉG-KORONG											
FÉL RINGI			MILLI-RÖVIDEN											
HÍRES SZEGEDI ÉPÜLET				PENÉSZ-SZAG										
TETŐ EGYNEMŰI KÁSÁS (PL. MÉZ)			DUNÁNTŰLI FOLYÓ	KISSÉ TÁVOLI										
					BRIÓS-MARADÉKI A BIRTÓKÁBAN			AZ ŐSZ VEGEI	ZAKLAT USA-TAG-ÁLLAM	SIEMENS, RÖVIDEN	VÍZBEN ÁLLI RÉGI IDOMÉRŐ	AZ EGYIK MŰVÉSZETI ÁG		
DIÓBÉLI						ÚGYMINT				A POÉN 2. RÉSZÉ		AZ EGYIK MŰVÉSZETI ÁG		
JÓL ÉRZI MAGÁT						LÉTREHOZ				ÉLETNEDV		M		
CSÓ-DARABI			KABÁTOT FELSEGÍT HENTES-ÁRU					ELÉG-TETEL KILO-RÖVIDEN						
LITER RÖVIDEN		ÍRÓSZER					KUTYÁT BETANÍT NEMESI CSEMETE							
V FORMÁJÚ		BÉREL-HETŐ						AJTÓT CSUKÓ TÁNCOT JÁRÓ				AZ OXIGÉN VEGYJELE AZ EGYIK SZÜLŐ		
BÍRSÁGOT MEGSZAB KÍVÁNSÁG					DUZZOG, NEHEZTEL ELADÁS-RA KÍNÁL					FÉSZKET ÉPÍT				
				KARJÁBA ZÁR						BATÁR				
				OCSDÚJK, ESZMÉL					RÓG					
ÓDA ELEJEI						INDUSZTRIALIS						GYÁL CENTRUMAI		
NEM KÉSIK EL						ÉRTÉ-KESEBB						MAGAD		
FÁBA JELET VÉS			ÜREG, NÉPIESEN KUTYA CSÓVÁLJA				A CSODÁLKÖZÁS SZAVA KOPASZ		TÓNINAK IS BECÉZIK TÖRTÉNÉS					
GRAMM, RÖVIDEN		KÖNYVET KINYIT						AZ ÉJ ELŐTTI NAPSAZAK SAJNÁL				FARAD, RÖVIDEN		
		ÖNT A POHÁRBA										FORTÉLY, FURFANG		
ÉPÜLET FELAVAT					KÖTÉL-HUROK						CÁFOLNI KEZDI			
					KARUNK RÉSZÉ						HÁLÁVAL ENLEGET			
HABZÓ ITAL				TÉRSÉG							KÁRTYA-LAP KÖZÉPEN ELÁSI			
EURÓPAI NÉP				VESD ÖSSZEI, RÖVIDEN			SZEM-KÖZT							
							ENERGIA, RÖVIDEN							
ÜSTBEN VANI	A								DERELYE-VÁGÓ					

Ez a kiadvány Szent szövegek idézeteit és azok magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja ki!
TALMUD TORA Alapítvány számlaszáma: 11705008-20413002-00000000

EMBERBARÁT HETILAP NAGY FUVAROS ZSINAGÓGA

IMÁIDŐK, GYERTAGYÚJTÁS, IDŐSEK KLUBJA ESEMÉNYEK

2023. Dec. 29. – 2024. Jan. 04.

DÁTUM	REGGEL	ESTE
29. péntek	07:00	16:00
30. szombat	8:00	16:00
31. vasárnap	8:00	16:00
01. hétfő	8:00	16:00
02. kedd	7:00	16:00
03. szerda	7:00	16:00
04. csütörtök	7:00	16:00
05. péntek	7:00	16:00

Cháchám - Szó szerint: bölcs.

A Talmudban így nevezik a Tórában, a Misnában és a Gemarában járatos tudóst. Szűkebb értelemben ez a kifejezés a felavatott tudóst jelenti, aki megkapta a szmichát zkenim-et, míg aki nem, azt egyszerűen tálmidnak, diáknak nevezték. A későbbi nemzedékekben a tudósok tálmidé cháchámim-nak tartották magukat - azaz a bölcsék diákjainak - és ma is így nevezik őket.

Gyertyagyújtás és Szombat kimenetele Budapesten

DÁTUM	ESTE	DÁTUM	ESTE
29. péntek	15:42	30. szombat	16:54
05. péntek	15:48	06. szombat	17:00

POÉN SAROK

Az iskolai előadáson odahajol az egyik szülő a másikhoz:

- Maga szerint az a gyerek a bal oldalon fiú, vagy lány?
- FIÚ! Méghozzá az én kisfiam!
- Jaj, elnézést, nem tudtam, hogy Ön az anyja!
- Az APJA vagyok!

A héten tartott Jahrzeit-ot Mester György alelnök úr apai nagymamájának testvére után. A reggeli imádkozás után tikunt adott az elhunyt tiszteletére.

Újra tombol Magyarországon a koronavírus legújabb mutációja. Aki betegnek érzi magát maradjon otthon igyon sok folyadékot, szellőztessen gyakrabban. Tünetek: (láz, orrfolyás, köhögés, torokfájás, ízületi fájdalom, szaglászavar és ízérzés romlás) Beltérben javasoljuk a maszk használatát, gyakran mossunk kezet, arcunkhoz ne nyúljunk. Tartsuk be az alapvető higiénéit.

Minden kedves olvasónknak boldog 2024-es polgári új esztendőt kívánunk.

EMBERBARÁT IDŐSEK KLUBJA

„IDŐSEK KLUB” -ja, rendezvényeire várjuk kiléni tagjait. Várjuk tagjaink szíves megjelenését és ötleteiket, melyekkel segítik a klub működését. Következő klubrendezvényt január 03.-án, szerdán délelőtt 10:00 órától tartjuk a földszinti klubteremben.

Nagy Fuvaros utcai Templomkörzet
Emberbarát Templomegylet

Budapest. 1084
Nagy Fuvaros utca 4.
Tel: 334 27 31

Email: nagyfuvaros@gmail.com
<https://www.facebook.com/Nagyfuvaros4>

Felelős kiadó: Streit Sándor
Szerkesztő: Streit Gábor